



Correctievoorschrift HAVO

2025

tijdvak 1
maandag 5 mei
07.30 – 10.30 uur

Papiamentu

Verwerken scores

Verwerk de scores van alle kandidaten in het online AWP-programma.

De scores moeten uiterlijk maandag 02 juni 2025 om 12.00 uur ingevuld zijn.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Een beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit eindexamens vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008, PB 2008 no 54.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

- 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
- 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
- 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
- 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dit examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld na bepaling van de definitieve cesuur door het ETE.

3 Vakspecifieke regels

Voor het vak Papiamentu HAVO zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Teksten met vragen

- 1.1 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.2 Bij enkele open vragen wordt aangegeven dat de kandidaat zich aan een bepaalde antwoordlengte moet houden. Indien de kandidaat bij een dergelijke vraag een antwoord geeft dat inhoudelijk volledig goed is en dat strikt, dus zonder enige overschrijding, binnen de gegeven antwoordlengte valt, *kan* daarvoor een extra deelscore van 1 scorepunt toegekend worden. Dit wordt in het beoordelingsmodel aangegeven.

2 Samenvatting

- 2.1 De beoordeling van de samenvatting geschiedt aan de hand van een overzicht van de in de opdracht gevraagde informatie-elementen.
- 2.2 Bij het toekennen van het aantal scorepunten aan de informatie-elementen dient gelet te worden op de inhoud, samenhang en formulering:
 - Inhoud: de informatie-elementen dienen inhoudelijk correct te worden weergegeven.
 - Samenhang: indien de kandidaat een aantoonbaar onjuist verband legt tussen twee informatie-elementen, dienen aan één van beide, afhankelijk van de gemaakte fout, geen punten te worden toegekend.
 - Formulering: de weergave van de informatie-elementen moet begrijpelijk zijn voor een lezer die de uitgangstekst niet kent en moet bestaan uit goedlopende zinnen die een doorlopend geheel vormen (eventueel in enkele alinea's). De samenvatting mag dus niet als puntsgewijze opsomming of in telegramstijl genoteerd zijn. Voor een informatie-element dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend.
- 2.3 Voor spelfouten worden geen punten afgetrokken. Hetzelfde geldt voor idiomatische en grammaticale oneffenheden, tenzij een inhoudselement er minder juist, minder volledig of zelfs fout door wordt.
- 2.4 Het is de kandidaat toegestaan het genoemde maximumaantal woorden in de samenvattingsopgave met 10% van het aantal toegestane woorden te overschrijden. Indien door de kandidaat het aantal toegestane woorden met meer dan 10% wordt overschreden, worden voor de grotere overschrijding per vijf woorden 2 scorepunten afgetrokken. Zie verder het beoordelingsmodel.

Voor dit centraal schriftelijk examen Papiamentu HAVO eerste tijdvak 2025 kunnen maximaal 49 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit een tekst met 22 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Alle open vragen moeten in het Papiamentu beantwoord zijn.

De antwoorden en de samenvatting dienen uiteraard beoordeeld te worden op basis van hetgeen in de Algemene regels, met name 2.3, en in de Vakspecifieke regels, met name 3.2.2, vermeld wordt.

Teksto 1 Ban reuní, awó awó!

1 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord:

- Ta un yamamentu / invitashon / Outor ta papia direktamente ku lesadó, / Ta duna òrdu ku un motibu inesperá, / E motibu pa e òrdu ta lanta mas pregunta serka lesadó, 1
- pa lanta interes / hala atenshon di su lesadó (inmediatamente) / pa aktivá su lesadó. 1

NB: Alleen de eerste 20 woorden beoordelen.

2 D

3 A

4 C

5 maximumscore 1

ku Parti 4

6 maximumscore 2

ponensia	korekto	inkorekto
1	X	
2		X
3		X
4		X

Indien 4 kruisjes juist 2

Indien 3 of 2 juist 1

Indien minder dan 2 juist 0

7 A / B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Internet / Telefòn inteligente / Medio sosial por aliviá soledat hopi lihé, 1
- pero e ta (solamente) un método temporal pa trankilisá nos mes. / pero e konekshon akí no ta algu real. 1
- Indien volledig juist antwoord, niet langer dan 20 woorden. 1

NB: Indien het volgende antwoord is gegeven in plaats van het bovenstaande, maximaal 1p toekennen:

- Nos nesesidat innato ta pa por ta den un komunidad i tin konekshon.

9 maximumscore 1

Awendia nos tin mas konekshon, pero nos ta alabes mas solitario ku ántes ayá.
(alinia 1)

OF

E telefòn inteligente ta pone tur esaki na nos alkanse i ta laga nos yega na ken ku ta na kualke momento, maske e konekshon no ta algu completamente real.

NB: Indien leerling de eerste twee en laatste twee woorden heeft ook 1 scorepunt toekennen.

10 A

11 D

12 D

13 C

14 maximumscore 1

Problema grandi ta ku hende ta distraí asta ora nan ta huntú. (slotzin alinia 11)

15 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Un persona ku ta organisá un aktividat sosial (na un manera bon) 1
- ta yuda / sòru pa kambio positivo den bida di esnan ku ta akudí na e evento. 1
- Indien volledig juist antwoord, niet langer dan 30 woorden. 1

16 C

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord:

... habrí pa topa hende nobo / desconosí. / ... dispuesto pa skucha/purba/bini ku idea nobo.

NB: Alleen de eerste 10 woorden beoordelen.

18 C

19 B

20 A

21 maximumscore 2

- alarmante 1
- preokupá 1

NB: Alleen de eerste twee woorden beoordelen.

22 maximumscore 2

ponensia	korekto	inkorekto
1	X	
2		X
3		X
4	X	

Indien 4 kruisjes juist 2

Indien 3 of 2 juist 1

Indien minder dan 2 juist 0

Teksto 2 Outo outónomo i su lugá den nos sosiedat

23 maximumscore 19

*In een goede samenvatting (200 woorden) moeten de volgende informatie-elementen opgenomen zijn. Verdeling van de deelscorepunten over de verschillende elementen is hierbij aangegeven. Het onderstaande is een voorbeelduitwerking. **Uitwerkingen in andere bewoordingen met gelijke strekking zijn uiteraard ook mogelijk.***

desaroyo i aplikashon spesífiko

(max 2p)

- Inteligencia artificial ya ta parti di nos bida di tur dia. / Inteligencia artificial ta birando mas amplio i usá riba mas tereno. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Un di e desaroyonan di mas resien (ku ser humano por bin benefisiá di dje) ta aplikashon di inteligensia artifisial den tráfiiko. / ta uso di outo sin shofùr humano. / ta outo outónomo. 1

pregunta sentral

(max 1p)

- (Pero) outo outónomo por kontrarestá e kantidat di aksidente den tráfiiko? 1

sifra

(max 2p)

- E sifranan altu di aksidente / Estadístika ta mustra (klaramente) 1
- ku tin un problema ora ta trata di konduktor humano. / ku ser humano tin nan limitashon ora nan mester ta bon shofùr. / ku ya kaba outo outónomo ta mas sigur ku outo operá manualmente. 1

medida te ku awor i su limitashon

(max 3p)

- A purba solushoná e problema di e limitashonnan humano na momento di stür. / A purba mehorá sistema di seguridat di outo kontra aksidente. 1
- Lamentablemente, / Pero 1
- esakinan no tabata medida preventivo. / e sistemanan (di seguridat) akí ta sirbi únikamente na momento ku un aksidente sosodé. 1

funshonamentu di e aplikashon nobo

(max 4p)

- Outo outónomo ta usa diferente / un rango amplio di sensor 1
- ku ta suministrá informashon na e kòmputer sentral. / ku (na su turno e ora ei) ta konstruí un modelo di su ambiente. 1
- Danki na e sistema di machine learning, / Danki na siñansa outomátiko, 1
- eksaktitut den maneho di outo outónomo ta posibel. / e kòmputer lo a saka afó e manera di mas sigur i lihé pa yega su destino. 1

OF

- Machine learning / Siñansa outomátiko 1
- ta permití e outo / kòmputer distinguí kua informashon ta relevante. / tuma su mes desishon basá riba informashon risibí. 1

opinion i argumento di eksperto

(max 5p)

- Sinembargo, seguridat di e outonan outónomo ta masha kontroversial te ainda. / Ketu bai tin hopi eksperto ta duda pa permití e outonan akí riba kaminda. 1
- Nan ta kere ku outo outónomo no tin e mes adaptabilidad ku ser humano. 1
- Indikashon di un palabra di siñal 1
- outo outónomo su kòmputer no ta fada, kansa, ni distraí. / outo outónomo (sin duda) ta hasi ménos eror. / outo outónomo ta mas konsentrá riba tráfiiko. 1
- Ademas, mayoria di e aksidentenan ku outo outónomo tabata kousá pa e hende ku tabata stür den e otro outo. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

konklushon final

(max 2p)

- Outor ta kere ku un outo outónimo lo no surpasá 1
- e kòntrol i konfiansa den seguridat ku outo operá manualmente pa hende ta duna. 1

OF

- Segun outor, outo outónimo lo no remplasá e konduktor humano riba término kòrtiku, 1
- simplemente pasobra nos ta pone demasiado konfiansa den nos mes abilidadat. 1

Regeling met betrekking tot woordgrensoverschrijding (200 woorden) van de samenvatting

Tel het exacte aantal woorden. Voor de eerste overschrijding met 20 woorden dienen geen scorepunten te worden afgetrokken. Voor elke volgende overschrijding dienen per 5 woorden steeds 2 scorepunten te worden afgetrokken tot een maximum van 20 scorepunten. De toepassing van de aftrekregeling kan nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0.

Schematisch:

<i>t/m 220 wrd:</i>	<i>0 scorepunten aftrek</i>
<i>221 - 225 wrd:</i>	<i>2 scorepunten aftrek</i>
<i>226 - 230 wrd:</i>	<i>4 scorepunten aftrek</i>
<i>231 - 235 wrd:</i>	<i>6 scorepunten aftrek</i>
<i>236 - 240 wrd:</i>	<i>8 scorepunten aftrek</i>
<i>241 - 245 wrd:</i>	<i>10 scorepunten aftrek</i>
<i>246 - 250 wrd:</i>	<i>12 scorepunten aftrek</i>
<i>251 - 255 wrd:</i>	<i>14 scorepunten aftrek</i>
<i>256 - 260 wrd:</i>	<i>16 scorepunten aftrek</i>
<i>261 - 265 wrd:</i>	<i>18 scorepunten aftrek</i>
<i>266 wrd en meer:</i>	<i>19 scorepunten aftrek</i>